

nia wielkopolskiego przechowywane w Archiwum Państwowym w Poznaniu Oddział w Gnieźnie i w izbie tradycji Gimnazjum nr 2 w Gnieźnie.

W czerwcu 2016 r. brał udział w ogólnopolskiej konferencji w Tomaszowie Mazowieckim *1050-lecie Chrztu Polski w wymiarze ogólnopolskim i regionalnym*, w ramach której wspólnie z Grażyną Tyrchan przedstawił referat pt. *Świeckie Polskie Tysiąclecie. Przygotowanie i przebieg gnieźnieńskich obchodów jubileuszu powstania państwa polskiego w latach 1957–1966*. W tym samym roku, w październiku uczestniczył w konferencji *Cossalin ad fontes 2.0, czyli o 750-leciu raz jeszcze...*, na którą przygotował referat pt. *Ludność powiatu gnieźnieńskiego osiedlająca się na ziemi koszalińskiej w świetle poznańskich i gnieźnieńskich źródeł archiwalnych*.

Jest autorem i współautorem książek, opracowań naukowych i popularno-naukowych z historii regionu, a także prac popularyzujących zasób oraz działalność Archiwum Państwowego w Poznaniu i jego Oddziału w Gnieźnie. Za wydaną wspólnie z Bogumiłem Bieleckim i Wojciechem Śmieleckim w 2015 r. publikację *Podpalenie katedry gnieźnieńskiej w 1945 r.* otrzymał od Prezydenta Miasta Gniezna Medal 1000-lecia Zjazdu Gnieźnieńskiego „za szerzenie wartości patriotycznych w Pierwszej Stolicy Polski”.

Marek Szczepaniak jest współautorem trzynastu scenariuszy lekcji archiwalnych i projektów edukacyjnych przygotowywanych w latach 2002–2015. Większość z nich jest dostępna na stronie internetowej NDAP. Wspólnie z Grażyną Tyrchan przygotował w latach 2010–2015 scenariusze pięciu projektów edukacyjnych, natomiast w roku 2011 edukacyjną grę planszową *Strajk szkolny we Wrześni 1901 r.*, która została wydana przez władze samorządowe Wrześni.

Za dotychczasową pracę w archiwum otrzymał w 2006 r. Brązowy Krzyż Zasługi, a w 2017 r. Złoty Krzyż Zasługi.

Jarosław Matysiak

Konferencja: Brzeziny i region – przeszłość w narracji interdyscyplinarnej. Archeologia – historia – architektura – sztuka, Brzeziny, 27–28 czerwca 2019 r.

Głównymi organizatorami konferencji byli: Urząd Miasta Brzeziny, a także Muzeum Regionalne w Brzezinach. Całość objęli honorowym patronatem Burmistrz Miasta Brzeziny Ilona Skipor i Dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego prof. Maciej Kokoszko. Koncepcja, inicjatywa i trud organizacji spotkania naukowego podjęła Lubomira Tyszler

oraz dyrektor Muzeum w Brzezinach Paweł Zybała. Dwudniowe spotkanie naukowe zgromadziło osiemnastu prelegentów reprezentujących zróżnicowane środowiska naukowe i instytucje zaangażowane w promowanie wiedzy o przeszłości. Zgodnie z przyjętym przez organizatorów podtytułem, wystąpienia koncentrowały się wokół zagadnień z zakresu archeologii, historii i historii sztuki, współtworząc zamierzoną „narrację interdyscyplinarną”. Już na etapie uroczystego otwarcia spotkania organizatorzy bardzo wyraźnie podkreślali, że tegoroczna jego edycja podejmuje zamysł i cele konferencji, która miała miejsce w Brzezinach w 2014 r.¹ Była to zatem naturalna jej kontynuacja, która jednocześnie pozwalała na refleksję i ocenę zmian, jakie zaszły w mieście i regionie w ostatnich latach.

Obrady mające miejsce pierwszego dnia zostały podzielone na cztery sesje, zawierające po trzy referaty. Każda z nich kończyła się dyskusją. Sesja pierwsza, archeologiczna, obejmowała wystąpienia koncentrujące się wokół problematyki przeszłości regionu w okresie rzymskim. Szerokie tło związane z elitami wojskowymi obecnymi na terenach środkowej Europy Środkowej zaprezentowała dr Lubomira Tyszler. Następnie wspólnie z prof. Markiem Olędzkim przybliżyła przechowywane w zbiorach brzezińskiego muzeum okucie tarczy – umbę typu Horgos. Wystąpienie to w znakomity sposób wyjaśniało wyjątkowość eksponatu i jego wczesną metrykę w kontekście szeregu tego typu znalezisk w skali całej Europy. Panel zamykało wystąpienie Wojciecha Rutkowskiego z zakresu archeologii eksperymentalnej, omawiające sposób wykonania opisywanych wcześniej okuć typu Horgos. Kolejne trzy wystąpienia otworzyły rozbudowaną część historyczną konferencji. Dr Łukasz Ćwikła zaprezentował uporządkowane informacje dotyczące rodziny Lasockich h. Dołęga, definiując znaczenie właścicieli Brzezin w szesnastowiecznej Polsce. Prof. Tadeusz Nowak przedstawił obszernie szereg ustaleń źródłowych dotyczących brzezińskich mieszczan w okresie późnego średniowiecza i wczesnej nowożytności. Prof. Andrzej Konder przybliżył kwestie związane z produkcją i sprzedażą napojów alkoholowych na terenie środkowej Polski w XVI i XVII w. Kolejne, wygłoszone po przerwie obiadowej referaty kontynuowały omawianie zagadnień historycznych. Dr Marcin Broniarczyk zarysował dzieje kasztelanii i kasztelanów brzezińskich w XVI i XVII w. Przedmiotem wystąpienia dr. Zdzisława Włodarczyka była postać burmistrza brzezińskiego w latach 1834–1843 Kaspra Truskolaskiego, zajmującego istotne miejsce w dziewiętnastowiecznych dziejach miasta. Zamykające sesję wieczorną referaty koncentrowały się na dziejach najnowszych regionu. Wśród nich znalazło się wystąpienie prof. Witolda Jarno, przybliżające działania wojenne we wrześniu 1939 r. na terenie powiatu brzezińskiego. Obrady

¹ Materiały konferencji zostały opublikowane w ramach serii *Studia Brzezinensia*, pt. *Brzeziny. Dzieje miasta i regionu*, red. L. Tyszler, A. Marciniak-Kajzer, M. Olędzki, Brzeziny–Łódź 2014.

pierwszego dnia zakończył błyskotliwy, multimedialny referat P. Zybaly, omawiający genezę i specyfikę brzezińskiego krawiectwa w I poł. XX w.

Drugi dzień konferencji koncentrował się na kwestiach związanych z brzezińskimi zabytkami architektury i sztuki. Część otworzył inż. Paweł Filipowicz, który przybliżył najnowsze (2014–2018) odkrycia i interpretacje architektoniczne związane z kościołem farnym pw. Podwyższenia Świętego Krzyża w Brzezinach. Błażej Muzolf omówił wyniki prowadzonych w tym samym czasie, na terenie cmentarza przykościelnego badań archeologicznych. W odrębnym wystąpieniu Piotr Chabrzyk przeanalizował pozyskane w ich wyniku znaleziska numizmatyczne. Piszący te słowa zaprezentował szereg najnowszych odkryć związanych z dawnym wyposażaniem kościoła parafialnego w Brzezinach. Zademonstrowane obiekty po raz kolejny wskazują na niezwykłą, ponadlokalną pozycję tej świątyni na mapie całej środkowej Polski. Dr Agnieszka Świętosławska omówiła twórczość dziewiętnastowiecznego malarza Mateusza Mączyńskiego, którego brzezińskie obrazy dotąd nie były wymieniane w spuściźnie częstochowskiego artysty. Sesję zamknęło dynamiczne wystąpienie Radosława Hermana, przypominające podstawowe informacje o zaginionym mieście „Krakówku” będącym wyjątkowym, rozległym stanowiskiem archeologicznym zlokalizowanym w samym sercu Brzezin. Prelegent starał się zwrócić uwagę na niezwykły, historyczny, a co za tym idzie – także ekonomiczno-turystyczny potencjał tego miejsca.

Oceniając konferencję w Brzezinach z perspektywy badacza często uczestniczącego w konferencjach naukowych, chciałbym podkreślić jego wyjątkowość. Zwykle takie sesje są głównie nastawione na wzajemną prezentację osiągnięć badawczych. Dopełnieniem tego jest dyskusja i ucieranie się wspólnych poglądów. W przypadku spotkania w Brzezinach jego wartość, poza rzetelną sferą naukową, znacząco przesuwano się ku zadaniom popularyzatorskim, nastawionym na miejscowych odbiorców – słuchaczy, dla których miejsce i przedmiot spotkania są szczególnie bliskie. Zaprezentowane podczas tej konferencji wystąpienia koncentrowały się przede wszystkim na przeszłości samego miasta, a ich znaczenie i wartość dla miejscowych odbiorców można rozpatrywać na kilku płaszczyznach poznawczych. Pierwsza dotyczy kwestii faktograficznych, przybliżających wydarzenia i artefakty, które pozostają w ścisłym związku z miejscem. Nie mniej istotne pozostaje uszczegółowienie tych danych, znacznie wykraczające poza czysto podręcznikowe dzieje. Dzięki temu słuchacze dowiadywali się więcej o okresach naszych dziejów, które nie występują w popularnej, szkolnej narracji. Przykładem tego mogły być informacje o znaleziskach z okresu rzymskiego, perypetie burmistrza Kaspra Truskolaskiego, funkcjonującego w okresie międzypowstaniowym, czy specyfika brzezińskiego krawiectwa z pierwszych dekad XX w. Tego typu informacje dopełniają wiedzę szkolną i uzmysławiają, że poza nią istnieją wydarzenia równie ciekawe, ważne, a na poziomie lokalnym wręcz

zazębiające się o wspomnienia własnych przodków. Ostatnią, równie istotną wartością tego typu spotkań jest uzmysłowienie słuchaczom, ale też czasem i samym prelegentom ponadlokalnego znaczenia miejscowej historii i zachowanych zabytków.

Podsumowując, mogę stwierdzić, że obraz, jaki wyłania się z wymienionych wystąpień, jest niezwykle interesujący. Prezentujący wyniki swoich badań naukowcy wyraźnie podkreślali doniosłe znaczenie Brzezin i regionu w skali dziejów całej Polski. Poczynione tu odkrycia archeologiczne, świadectwa historyczne i dziedzictwo artystyczne daleko wykraczają ponad znaczenie czysto lokalne. Na poziomie świadomości badaczy regionu tego typu wnioski wydają się oczywiste, a w ramach kontaktów interdyscyplinarnych wzbogacające. Równocześnie takie spotkania są też wielką szansą dla lokalnych społeczności. Sami mieszkańcy Brzezin powinni być najbardziej zainteresowani własną przeszłością, podkreślającą i nobilitującą ich miejsce na ziemi. Poza tym jestem przekonany, że krzewienie wiedzy o regionie, budowanie zdrowej dumy z posiadanego dziedzictwa jest najlepszym gwarantem jego ochrony.

Piotr Gryglewski